



« On les a » : De overwinning!  
(Teekening van Georges Scott in « l'Illustration »).

de laaiende geestdrift weer op toen de auto's verschenen, en verdwenen, gevolgd door een rij militaire auto's, die ze met uitgenoodigden en dagbladschrijvers nasnorren naar het Koninklijk Paleis, waar de hoge bezoekers de gasten zijn.

Achter de auto's golfde de menschevloed mee. De lansen verlieten hun standplaats en rokken eveneens de Kruidtuinlaan op.

Alles deinde en stuwde naar een zelfde richting : naar het Koninklijk Paleis.

\* \* \*

Nog een tooneel:  
Maandag namiddag.

In de Warande, aan den kant der Koninklijke straat verheft zich het zinnebeeldig praal-

graf, als opperste hulde aan hen die voor het vaderland gevallen zijn. Het is een wit gedenkteken, een graf voorstellende op verhoog, met het opschrift « Aan onze Dooden ». Het is dieproend in zijn eenvoud, witte hulde op een donkeren achtergrond van groen. Wierook walmt er om heen.

Het is 5 uur. Uit de richting van het Paleis weerklinkt de eeregroet en galmt de « Brabançonne »; de troepen presenteren het geweer. In de zon komt de Koning, komt de Koningin komt prinses Marie-José. Dan volgen twee lakeien met een prachtigen krans orchideeën, waarover een driekleurband met de woorden Albert en Elisabeth.

De groep begeeft zich ingetogen naar het

**DE GROOTE OORLOG,**



praalgraf. Daar neemt de Koning den krans over en legt hem neer aan den voet van het gedenk-teeken.

Schier even ontroerend is de aanblik der oorlogsverminkten, die daar ook staan, met bloemen, in hun bevende handen, voor de makers die naast hen den dood ingingen, waaraan zij zelf mirakuleus ontkwamen.

Een uur later.

Als in een korte visie vol grootschheid zijn de auto's voorbijgereden; die de Vorsten met Poincaré naar het Paleis voeren.

Maar weer schallen de hoorns; korte bevelen weerklinken. De Voorzitter in gezelschap van den h. de Margerie stapt naar het praalgraf. De menigte, die rond het park geschaard is, juicht zonder ophouden toe, zwaait met hoeden en zakdoeken.

De Voorzitter buigt eerbiedig het hoofd voor het gedenk-teeken en legt een kroon van rozen neer onder den koninklijken krans. Op een band met de Fransche kleuren leest men: Aan de Belgische soldaten die op het eereveld gevallen zijn, de Voorzitter der Republiek.

Het is nu een oogenblik zeer stil, tot Poincaré heengaat en weer het geklap en gejubel losbarsten.

En nu komt de hulde van het publiek zelf. Komen de bedrukte vrouwen, komen de gebogen vaders, komen de broeders, de zusters, de verloofden... komen de droeve, droeve moeders van hen, die ginder rusten, ginder ver, waar ze vielen, en in een laatste gedachte de geliefden terugzagen. Bloemen en nog bloemen zijn de uiting van den dank, van de liefde, van den o zoo diepen, o zoo innigen, o zoo droeven rouw van hen, die zoolang gewacht hebben, maar nooit meer zagen terugkeeren, de geliefde jongens, waarheen zij dagen en jaren gesnakt hebben.

's Avonds was Brussel schitterend verlicht.

Dinsdag 22 juli. Het regent. Toch heeft in den namiddag de militaire optocht plaats, aanschouwd door de Vorstelijke familie en de hooge bezoekers uit een tribune bij het Paleis.

Eensklaps klinkt het volkslied en stijgt gejuich op. De koning en maarschalk Foch komen te paard aangereden.

« Leve de Koning! »

« Leve Foch! Leve Frankrijk! »

Al dadelijk worden zij door een donderende ovatie begroet.

De paarden draven weg. De beide legeraanvoerders gaan de troepen schouwen.

Wij wachten dus tot het defileé zal beginnen. De genoodigden komen aan. Rechts van de koninklijke tribune nemen de vreemde gezanten met hun dames plaats. Hooge hoeden, glimmend in den regen. Prachtige toiletten, zeer smal-letjes door een regenscherm beschut. Maar druk gebuig en gepraal dan...

Links scharen zich de leden der regeering. We zien de ministers en verscheidene overheden.

Weer schetteren trompetten en klinken juich-tonen.

Uit het paleis komen de Koningin, voorzitter en Mevrouw Poincaré, prins Karel en prinsesje Marie-José.

« Leve de Koningin! »

« Leve Frankrijk! »

Het gejubel zwelt aan.

« Paraplu's neer! » zoo wisselt men die kreten af.

Ieder rekt den hals, wil zien, en denkt niet aan de druppels, die van koppige regenschermen, welke zich maar niet sluiten willen, in den hals pletsen.

De Koningin draagt het Groot Lint van 't Eerelegioen en de president dat der Leopolds-orde.

Ze groeten en nemen op het verhoog plaats.

En weer wachten we...

Eindelijk — de klok van St-Jacob Coudenberg wijst half elf — verkondigt gejubel, dat de Koning en Foch terugkeeren... Dat gejuich is de heraut... en het loopt voort tot op de straat en verder, waar in het Paleis der Akademie de vele ramen achter menschentrossen verdoken zijn.

De Koning en Foch groeten voorzitter en Mevrouw Poincaré. De president neemt plaats tusschen den Vorst en de Vorstin. Links van den Koning zit Mevrouw Poincaré, rechts van de Koningin maarschalk Foch.

Muziek klinkt... En de militaire optocht begint. Kranig, met lenigen tred, op de trippelende maat der muziek, schrijden de soldaten voort.

De luitenant-generaal, bevelhebber der 4e legerdivisie, opent met zijn staf den stoet.

Dan komen, elk met vaandel en velen met muziek, afdelingen der verschillende legers. Eerst de Amerikanen, dan de Franschen, allen met bloemen getooid. Fransche piotten, Alpenjagers, Marokkanen, vervolgens de Britten, de Italianen, de Japanners, de Grieken, de Polen, wier zilveren Adelaar schittert op het roode veld, de Serviërs, de Chineezers, de Roemenen en Sameezers, de Tsjecho-Slowakken... En allen worden toegejuicht, en de hooge gasten, de gezanten, de regeering, de toeschouwers groeten eerbiedig de vlaggen, welke zich dan voor het park scharen...

Er zijn er bij, zooals die der Franschen en Italianen, welke gescheurd en verweerd zijn, en herinneren aan de vreeselijke dagen van strijd.

De regen, die soms hard neervalt, kan de geestdrift niet blusschen en deze spat geweldig uit wanneer eindelijk ons eigen leger komt.... Daar zijn de Belgen... Bloemen versieren de koppels, de bajonetten. Daar zijn de roemrijke vaandels met namen als IJzer, Eessen, Steenstrate, Kortemark, Roeselare, Oost-Roozebeke, Passchendale, Handzame, Klerken, Zarren, Ertvelde, de Leie, enz.

Daar zijn onze strijders... en telkens weer brengt de dichte schare hun hulde... Zoo ver als we kunnen staren is het in de dichte volksmassa een zwaaien en wuiven, terwijl het gejuich links en rechts, naast en voor en achter ons opblaait...

Daar is het voetvolk, daar zijn de lansen en



karabiniers, de jagers, de genisten, de vliegers.

Daar zijn onze zeelieden... Een grootsche hulde is hun deel. Flink schrijden ze voort, zij die het stille werk op de verraderlijke vlakten hebben verricht.

Daar komen machinegeweren en paarden en auto's, reusachtige stukken.

Meer dan een uur duurt deze indrukwekkende optocht.

Zwaar geronk. Een reusachtige vogel scheert boven het park en het paleis. Het is de Handley-Page, welke, bevestigd, allerlei kinkels beschrijft. En de menigte staart naar boven. De vogel verdwijnt in de grauwe wolken. Plots scheert hij er weer uit, met den kop naar beneden. Boven zwaait iemand een vlag. Het is als de groet aan ons leger uit de hoogte, en de menigte beantwoordt het met luid gejubel.

De optocht is voorbij. De vaandeldragers treden tot voor den troon. De Koning, Poincaré en Foch stijgen af. En de vaandels groeten. Het Volkslied klinkt en de menigte sluit de plechtigheid door een lang dreunende ovatie.

Eén uur. Wij zijn aan 't Brouckere-plein. De straten, die er heen voeren, zijn letterlijk versperd. Met tafels, ladders, wagens, auto's, rijtuigen zijn ze afgesloten en daar staan de menschen op en juichen. Wij klimmen zoo een trap op. De aanblik der lanen is indrukwekkend grootsch. Daar vloeit een blinkende khakistroom Noordwaarts: gele, gouden rivier, tusschen donkere, juichende, klappende boorden. Het zijn de jongens, het zijn de mannen van den IJzer, de mannen van Frankrijk, Engeland, Amerika en elders, en hun vanen en wapens, het is de menschenrivier van den IJzer, die door Brussel stroomt.

En de plassende regen kan niets wegnemen van het ontroerend schoone van het schouwspel.

Om half twee ontving de heer Poincaré in het Paleis de leden der Fransche kolonie. Deze werden door den heer de Margerie, ambassadeur voorgesteld.

De Voorzitter sprak vervolgens zijn landgenooten toe en herinnerde aan hun lijden tijdens de verdrukking. Maar — vervolgde hij dan — gij hebt den troost genoten de gasten onzer bevriende natie te zijn geweest, die uw onrust en lasten deelde. Met bewonderenswaardige toewijding hebt ge uw zorgen besteed aan vluchtelingen, gewonden en kinderen. Uwe kolonie was als een klein Frankrijk: gastvrij, liefdadig en zacht, gelijk het groote. Laat ik daarvoor uit den grond van mijn hart danken en u mijn levendige gelukwensen bieden.

Om half drie zal de heer Poincaré in het gebouw der Kamer door de Volksvertegenwoordigers en Senatoren ontvangen worden.

Reeds om half twee zijn er leden aanwezig. Links van de voorzittersbank, in den hoek, is een troon opgericht van rood fluweel met goud gestoffeerd. Fransche en Belgische draperieën en vlaggen versieren de zaal.

De voorbehouden en openbare tribunen zijn

reeds lang te voren stampvol. In de eerste zien wij kardinaal Mercier in purperen gewaad.

De leden en genoodigden komen gestadig aan en voor half drie zijn alle zetels ingenomen.

Ook in de wandelgangen blijft geen plaatsje open.

Op de diplomatieke tribune bevinden zich de vreemde gezanten.

De Kamer heeft een feestelijken aanblik.

«Mevrouw Poincaré!» kondigt men aan.

De gemalin van den President treedt binnen met de Koningin.

Een langdurige ovatie begroet hen. Zij nemen op den troon plaats met hun gevolg.

«Maarschalk Foch...»

Als een schok vaart door de aanwezigen.

Weer een ovatie... De gansche Kamer wuift met zakdoeken... Er schijnt geen einde aan de huldebetooging te komen.

«Leve Foch! Leve Foch!» dreunt het.

En als het stil is...

«Leve Frankrijk!» klinkt dan weer een stem en de ovatie wordt voortgezet en duurt al maar door, terwijl de beroemde legeraanvoerder aan de leden der regeering voorgesteld wordt...

Een wijle is het eindelijk stil.

Eensklaps verschijnen de vaandels, de roemrijke van den IJzer en de soldaten brengen ze op den zetel van het bureel.

Opnieuw dreunt de gansche Kamer van handgeklap en gejuich en ze brengt een ovatie aan de vertegenwoordigers van het leger.

«De Voorzitter van de Fransche Republiek!»

En als Poincaré naast onzen Koning verschijnt... Ja, hoe zullen we het blijven beschrijven, die geweldige roering, dat wuiven en zwaaien en jubelen: Leve Frankrijk.

Voor de tribune nemen Poincaré en de Koning plaats en achter hen Foch.

De ovatie houdt aan.

Eindelijk kan de voorzitter, de heer Pouillet, aan het woord komen.

Mijnheer de Voorzitter,

De Senatoren en Kamerleden van België zijn verheugd U eerbiedig welkom te heeten in het Paleis der Natie.

Op het oogenblik, waarop Frankrijk brutaal werd aangevallen en zich oprichtte onder de beklemming van angst en gevaren, heeft iedereen in den Voorzitter van de Republiek de beheersching en de vooruitziende vaderlandsliefde kunnen bewonderen, die U tot de hoogste waardigheid van den Staat hebben geleid.

Telkens als gij de oorlogsdoeleinden van Frankrijk en zijn loyale politiek van trouw aan de vrijheid der volkeren hebt verkondigd, hebben wij de welsprekendheid teruggevonden, die U de deuren van de Fransche Akademie opende.

De toejuichingen, die U in dit land begroeten, getuigen van de warme genegenheid en de diepe vereering, die België aan Frankrijk toedraagt.

Wanneer men terugdenkt aan de heldhaftigheid van Frankrijk tijdens den grooten oorlog, aan de bewonderenswaardige toewijding der



Fransche vrouwen, aan de offers, zoo vrijwillig gebracht; dan schieten de woorden te kort en kan slechts de gedachte uitdrukken, dat niets in de geschiedenis de grootheid van die daden evenaart; nooit is Frankrijk schooner geweest.

Aan de toejuichingen heeft het hart een groot aandeel. Het geldt hier niet alleen de vertrouwensvolle betrekkingen onder onze regeeringen, maar ook de betrekkingen, die onze kunstenaars, onze schrijvers, onze rechtsgeleerden onderhouden. Deze banden werden nog toegchaald.

Onze opvatting van het volkenrecht berust, zooals de Uwe, op de heilichheid der verdragen en op den eerbied aan het gegeven woord.

Wij hebben woord gehouden. Toen de IJzer het laatste bolwerk van België was, hebt gij verklaard, mijnheer de Voorzitter: «Wij hebben de onzijdigheid van België gewaarborgd en wij behooren onder degenen niet, die hun handteekening verloochenen. Wij zullen onzen heiligen plicht tot het einde toe vervullen».

De wereld kent de door Frankrijk gebrachte offers, dat de wapenen niet neerlegde, alvorens het recht had gezegevierd.

De wapenbroederschap heeft de vriendschapsbanden bezegeld, die de twee landen vereenigen.

Dezen morgen heeft de menigte de vlaggen der geallieerde mogendheden en de onze in dezelfde ovatie omvat. Eerst de vlag van Frankrijk, die naar de zegepraal werd gevoerd onder de geniale leiding van den maarschalk van Frankrijk. (Generaal Foch wordt langdurig toegejuicht). Dan hebben wij de vlaggen van het edele Engeland toegejuicht, even trouw aan het gegeven woord, en dat aan de geallieerden het meesterschap der zeeën verzekerde. Wij hebben de vlaggen toegejuicht van Italië, van de Vereenigde Staten.

De tusschen Frankrijk en België bezegelde vriendschap zal ook den blik op de toekomst gericht houden.

De vrede heeft aan het groote drama geen einde gesteld. Een gelijklopende taak dringt zich aan beide landen op. Het komt er op aan de wonden te heelen, het vernielde weer op te richten.

Frankrijk heeft ons hulp beloofd. Het worde ons toegelaten de onze te beloven.

Aan het gebouw kunnen wij slechts een kleinen steen bijbrengen, maar wij zullen het doen met volle hart, en omdat wij in den voorspoed en de grootheid van Frankrijk een der beste waarborgen zien van internationale gerechtigheid, van de veiligheid en de vrijheid der volkeren!»

De Voorzitter der Fransche Republiek neemt nu het woord.

Hij buigt zich voor de Legervaaudels, die daarboven hem hun rood en goud stralen:

«Ik dank u», zoo richt de President zich tot het parlement, «voor deze zoo hartelijke gevoelens jegens Frankrijk. Ontvangt op uw beurt de verzekering, dat na 4 Augustus 1914 Frankrijk nooit zijn zaak van de uwe heeft gescheiden. Deze was het steeds even dierbaar en zal het blijven als die van haar eigen kinderen.

Op 4 Augustus 1914 ontvingen wij van onzen gezant te Brussel een telegram ons meldend, hoe hij juist een onvergetelijke zitting in het Belgisch Paleis der Natie had bijgewoond. Uw Koning had U medegedeeld, dat het land in gevaar verkeerde en Hij het tot 't uiterste met zijn leger wilde verdedigen. (Alle aanwezigen brengen een ovatie aan Zijn Majesteit. «Leve de Koning!» klinkt het langdurig. De Vorst dankt buigend).

Van het eerste oogenblik kwamen de vertegenwoordigers van uw en ons land nader tot elkander, in denzelfden wil het Recht te redden, in hetzelfde begrip van eer en vrijheidsliefde. Zooals de zitting van 4 Augustus 1914 het Fransche Parlement eer aandoet, aldus doet deze welke hier op denzelfden historischen dag gehouden werd, uw Parlement eer aan. Uw Koning uitte in die tragische uur de gevoelens der natie en zijn stem was die van het land. Op zijn vraag of gij het land ongeschonden wildt behouden, hebt gij eendrachtig «ja» geantwoord en U van toen af eensgezind om uw Vorst en uwe Vorstin geschaard. (Alle aanwezigen juichen de Koningin toe. Een roerende ovatie heeft plaats. Geroep: «Leve de Koningin!»)

Noch de inval — vervolgt de heer Poincaré — noch bedreigingen, noch geweld hebben uw wilskracht kunnen schokken. Vier jaar lang is dit Parlement stom gebleven en uw paleis werd bezwadderd door de vestiging van een Duitschen dienst. In uw Senaatzaal hadden eerlooze debatten plaats en werd een Miss Cavell ter doodstraf verwezen. Gij zelve waart verspreid, dezen in ballingschap, die hier bedreigd, sommigen in de gevangenis of gedeporteerd. Toen de overwinning u allen hier terugbracht, zijt ge gewaar geworden, dat de storm niets had kunnen veranderen aan 't gemoed der natie en het vijandelijke schrikbewind op zedelijke sterkte afgebotst was. Een Duitsch gouverneur heeft verklaard dat het Belgisch karakter een raadsel was. Ja, een raadsel voor hem (gelach), zooals de Polen en de Franschen van den Elzas een raadsel voor de Duitschers waren. (Huldebetuiging aan Polen en Elzas). Die gouverneur begreep den drang der fierheid en het verzet der vrijheid niet. Hij wist het niet, dat de Belgen reeds sedert den tijd van Cesar moedig en vrijheidslievend zijn. Men heeft getracht de ziel van de natie te vernietigen. Men heeft geen listen gespaard, om u te verdeelen, maar al die konkelarijen hebben u juist nader tot elkander gebracht, en Vlamingen en Walen komen versterkt en de eenheid van het land rijst kloeker uit de beproeving en den strijd.

Voor die vrijheid streeft gij in den tijd der gemeenten, streden Jan van Brabant, de gebroeders Artevelde. Die roemrijke geschiedenis werd bekroond door deze vier laatste jaren. Gij hebt geleden en geworsteld, om weer in bezit van uw land te komen, maar ook om het Recht te wreken. Als Frankrijk, waart gij de wakende schildwacht van het menscheijk gevoel.

Vereenigd in den oorlog, willen wij het ook in den vrede zijn!

Laten wij voor elkander hopen dat de vrede voor beide landen voorspoedig zij en er spoedig



de ruïnen herstellen en het werkmateriaal verbeteren moge, opdat het normale leven hernomen worde.

Frankrijk behoudt u zijn dankbaarheid en vriendschap en ik ben gelukkig voor u deze gevoelens te mogen uitdrukken. »

Eensklaps heffen de aanwezigen de « Marseillaise » aan. Forsch dreunt het lied en de strijdzang van Frankrijk door de zaal. Daarna klinkt het nog herhaaldelijk : « Leve Frankrijk ! Leve de President ! »

De Koning en Poincaré, de Koningin en Mevrouw Poincaré vertrekken.

« Leve Foch ! Leve Foch ! »

Zoo huldigt men nogmaals den maarschalk, die nu heengaet.

En als de vaandels van het verhoog dalen, wordt nogmaals een diepe hulde aan het leger gebracht.

Dan is het de beurt aan kardinaal Mercier, die dankend over de gaanderij buigt.

Het regent, het regent maar. Doch buiten staat toch een dichte menigte en het gejubel uit de zaal zet zich voort door de gangen, over het plein, op de straat.

Na de plechtigheid in de Kamer, begaf de President zich naar de Fransche school, te Brussel, waar hij eveneens met de grootste geestdrift ontvangen werd. De Voorzitter drukte zijn groot genoegen uit, deze instelling, waarin hij steeds groot belang gekoesterd had, te kunnen bezoeken. Hij wees op de gewichtige rol der school voor de Fransche gezinnen en wenschte haar nieuwen bloei toe.

Dinsdagnamiddag.

Het regent aldoor. De vlaggen hangen nat en slap. Er ligt iets grauws over de stad. Maar de vreugde blijft aanhouden; rijtuigen en auto's snorren voorbij met zingende menschen.

Half vijf. Groote Markt. Reeds is het plein ingenomen door wachtend publiek; voor het Stadhuis is een open plaats afgesloten; maatschappijen, met vlaggen en banieren, houden er de wacht.

In de Gothische Zaal. Als ge van de regen-grauwe straten de Gothische Zaal binnentreedt, dan komt ge van de schaduw in de zon. Ge gaat een gulden schrijn binnen, een wonderbare zaal, waar alles licht is. Licht, dat uitgaat van de doeken aan de wanden, van de vlaggen aan het gewelf, van het roze-roode behang voor het verhoog, van de vroolijk blinkende rijen vergulde stoelen, die de zaal vullen. Het is zeer zacht, zeer teer, zeer mooi.

De gencodigden worden ontvangen door burgemeester Max. Het zijn de hh. de Margerie, kardinaal Mercier, de ministerieele en diplomatieke korpsen, de leden van den provincieraad, de burgemeesters van Groot-Brussel en andere hooge personaliteiten, rijk bestikt en belegd met gouden en zilveren tooi.

Intusschen joelt en woelt de menigte in de stad om het volgende gebeuren: De Koning en de Koningin verlaten, met den Heer en Mevrouw Poincaré, het paleis om kwart over 5 ure. Zij zijn vergezeld vande koningskinderen. Ook de hh.

Pichon, maarschalk Foch, William Martin, generaal Weygand behooren tot het gevolg.

Langs den weg zijn afvaardigingen van de gemeente en de bijzondere scholen van Brussel opgesteld.

Op de Groote Markt schallen Thebaansche trompetten en klinken feestelijk de klokken: de stoet verschijnt. De Voorzitter, Mevrouw Poincaré en onze Vorsten worden ontvangen door den Burgemeester en het Kollege. Voorafgegaan door stafdragers, gaan zij de eeretrapp op van het Stadhuis. Meisjes zingen de Marseillaise. Mevrouw Lemonnier en Mevrouw Steens bieden bloemen aan Mevrouw Poincaré en aan de Koningin.

Om half zes verschijnt de stoet in de Gothische zaal. De kreten: « Leve Frankrijk ! Leve Foch ! Leve de Koning ! » weerklinken.

Burgemeester Max verwelkomt den Voorzitter met een, vaak door applaus onderbroken, rede.

« Naar Frankrijk wou de grauwe vloed van het Oosten trekken. Maar prachtig vertoonde zich de roemrijke Natie, wier lot gedragen was door sterke handen. Nooit was Frankrijk schooner, dan op die dagen van angst. Dat volk, dat Duitsche laster voor lichtzinnig en verdorven schold, is voor de wereld een toonbeeld van zielesterkte geweest, een der schoonste uit de geschiedenis. »

In Maarschalk Foch groette de burgemeester het onvergelykelyk dappere Fransche leger. In Mevrouw Poincaré bracht hij hulde aan al de vrouwen van Frankrijk.

De Heer Poincaré dankte voor het onthaal.

« Indien een stad, die zoo erg geleden heeft, na vier jaar oorlog, haar wonden kan vergeten, om in den voorzitter Frankrijk te huldigen, is dat een teeken, dat zij voor dit land een voorkeur heeft. Onze liefde is gesteund op wederzijdsche waardeering en vertrouwen. Hulde aan de HH. Max, Lemonnier, Jacquain, wier dapper gedrag door heel Frankrijk bewonderd wordt. Namens Frankrijk, zuster van België, en zooals deze, bewaarster der menschelijke vrijheden, hartelyk dank. »

Nu volgt een concert in de Gothische Zaal.

Terwijl nog het handgeklap ronddaverd in de zaal, worden de Voorzitter, Mevrouw Poincaré en onze Vorsten naar het Kabinet van den Burgemeester gebracht, waar zij het Gulden Boek teekenen. Daarna begeven zij zich naar de Maximiliaan-zaal, die tot eetkamer ingericht is.

Op hun rondgang worden zij begroet door de officieele personen, die zich intusschen in de verschillende zalen verspreid hebben.

Het is 6.30 uur. Het balkon wordt geopend en de Staatshoofden verschijnen voor de op de Groote Markt opgestapelde, jubelende scharen, en wonen het concert bij, daar gegeven door « Les Artistes Réunis », « L'Orphéon », « Les Sans Nom », « La Wallonie de Bruxelles », met de medewerking van de muziekkorpsen der 8<sup>e</sup>, 18<sup>e</sup>, 19<sup>e</sup> Linierementen en het 1<sup>e</sup> Gidsen, onder de algemeene leiding van den Heer Lecail, opziener der krijgsmuzieken van het Rijk. Nu schijnt de zon, die wij te vergeefs den heelen dag verwacht hebben, en de hemel is bleekblauw. De



hoorns schallen, de Koning en Poincaré groeten.

Het dondert en dondert opnieuw: «Leve de Koning! Leve Frankrijk!» Als Foch verschijnt, dan slaat weer de geestdrift ontembaar op.

Een groote troep schoolkinderen staat te midden der Markt geschaard. En als daar de muziek en de kooren de Marseillaise aanheffen, dan halen de kinderen bij de woorden: «Aux armes, citoyens!» roode, witte en blauwe zakdoeken uit en wuiven er mede, zoodat daar een reusachtige, levende, trillende Fransche vlag gevormd wordt, aandoenlijk van teere verrassing.

Poincaré groet. De Koning klapt in de handen. Bij het spelen der Brabançonne doen de kinderen op dezelfde wijze de Belgische vlag over de Markt sidderen. Onvergetelijk schouwspel.

Omstreeks 7 uur is het concert afgelopen. De Thebaansche trompetten schallen op het Broodhuis, en van op de tinnen van het Stadhuis wordt het geschal herhaald. Het is grootsch.

De auto's verschijnen: de Koning en Poincaré; de Koningin en Mevrouw Poincaré; de prinsen; Maarschalk Foch. Ze wuiven in 't voorbijrijden het publiek toe. Dan is het, alsof de geestdrift nog stijgen kan. Het loeit van alle kanten te gelijk: «Leve! Leve!» De trompetten schallen, de klokken luiden, de hoornen schetteren, de auto's ronken. En er blijft van die lieve plechtigheid den indruk over van iets zeer fijns en zeer aandoenlijks.

\* \* \*

Nu is het de derde dag . . . en om mij is het zeer stil en dat doet weldadig . . . Boeren rijden met groenten naar de stad.

Vandaag gaan wij naar Gent, om er getuige te zijn van Poincaré's en Foch's bezoek.

Weer een eenvormige grauwe lucht . . . En weldra begint het te regenen . . . Brussel ligt daar nu nat, glimmend, somber, juist als een bruiloftzaal na het feest.

Aalst staat vol volk, dat geestdriftig juicht.

Kwatrecht, Melle, Ledeberg . . . Groot-Gent wil toonen dat het de stad der bloemen is, en al dadelijk rijdt onze colonne tusschen twee hagen van planten, die aan den weg een aanblik geven van een laan in een tuin. En overal een dichte menigte, en schoolkinderen in frissche kleedjes en zwaaiend met vlaggen, en bloemen strooiend en juichend en jubelend. Welk een intocht! En aan de huizen vlaggen en schilden en plakaten met woorden van verwelkoming!

Gent steekt in feestgewaad.

Vlaggen en schilden en bloemen. Gent is fier op zijn kweekerijen, echte tuinen en parken, en daarom strooien de kinderen rozen voor den President der Fransche republiek en den Koning, en bieden ze ruikers aan, die weldra een gansch rijtuig vullen.

Men vertelt ons, dat reeds vroeg in den morgen aan de stations drukke beweging heerschte. De gouverneur der provincie had de maatschappijen uit alle gemeenten uitgenoodigd een afvaardiging te zenden, om Poincaré en Foch te huldigen.

Algemeen werd aan dit verzoek voldaan. En van alle kanten kwamen ze, in de Zuid-Sint-Pieters-, Waas- en Dampoortstatie aan, de afgevaardigden uit steden en dorpen, met vaandels en kartels en in opgewekte stemming, alzei ieder, dat het «toch spijtig was van het weer».

Langs de Keizerpoort zijn we Gent binnengereken. Een kanon loste vreugdeschoten. Hier reeds begroetten de heeren Maurits Lippens, gouverneur der provincie, en Braun, burgemeester, de hooge bezoekers. Zij stapten in de auto van den Koning en den President.

In den stoet bevonden zich ook ministers Hyman en Anseele.

En nu begint een ware zegetocht.

Alle scholen staan daar langs de straten, die we volgen, en de kinderen zijn gehuld in zwierige kleedjes, met de strikjes en mutsen en gordels in onze kleuren en die van Gent en Frankrijk, en ze zingen of juichen en wuiven met vlaggen en doeken. Daar zijn de maatschappijen van de stad en van Ronse, Oudenaarde, Lokeren, Selzate, Beveren, Ninove, Maldegem, Eekloo, Wachtebeke, Aalst en nog zoo vele gemeenten, met vaandels en kartels. Daar staan op veel plaatsen muziekkorpsen, die de volksliederen spelen, daar staan tienduizenden belangstellenden, welke juichen en zakdoeken zwaaien.

«Leve Poincaré!»

«Leve Foch!»

«Leve de Koning!»

«Leve Frankrijk!»

«Leve Frankrijk!»

En waarlijk, daar is de zon en haar uitwerking is toeverachtig, want eensklaps beginnen al die kleuren te gloeien, te blinken, te schitteren.

Menschen op straat dus, maar in de ramen ook en op de daken. De Koornmarkt is eenig schoon met haar gevels; kunst, die niet aangebracht moet worden, maar daar al eeuwen straalt als getuige van het verleden.

Van het belfort zwieren vlaggen, en beieren de klokken over de stad.

Machtig weer stijgt het gejubel, als de hooge gasten het stadhuis bereiken. Soldaten van het eerste linie bewijzen de eer; padvindders vormen de haag langs het versierde paviljoen en de trap, tot in de met bloemen bekroonde Pacificatiezaal, waar de tweehonderd vaandels van Gent-sche en Oost-Vlaandersche vereenigingen voken.

Vooraan is een troon van rood fluweel. Er omheen staan veel genoodigden.

Rechts van het verhoog zitten op stoelen verminkte soldaten en achter hen staan een vijftal politieke veroordeelden, waaronder drie ter nauwernood aan de Duitsche beulen ontsnapt.

Om den troon stonden reeds voor de aankomst eenige leden van den Gemeenteraad van Parijs en van den Algemeenen Raad der Seine. Daar zijn de schepenen met het zoo even ontvangen onderscheidingsteeken van het Eerelegioen op de borst.

De kinderen zingen de Marseillaise. En onder



luid gejuich treden de bezoekers binnen, geleid door burgemeester Braun.

President Poincaré, koning Albert, prins Leopold, maarschalk Foch en hun gevolg, bestaande uit tal van hooge Belgische en Fransche officieren, alsmede de heer Anseele, minister van Openbare Werken, nemen op het verhoog plaats, de heer Poincaré in het midden, de koning en de prins aan de linkerzijde.

— Leve Poincaré, leve Foch, leve de koning! helmt het weder.

En als de stilte gedaald is, neemt heer Braun het woord en verwelkomt de hooge bezoekers.

Poincaré antwoordt en zegt o. m.:

«Ik was diep ontroerd bij de vriendelijke uitnodiging, eenige uren te verblijven tijdens mijn bezoek in België, in de oude stad der graven van Vlaanderen. Ik bevond mij op 9 November l. l. met uwen grooten Vorst te Brugge, en wij verwachtten dat uw stad weldra in den schoot zou vallen van de door de Franschen gesteunde roemrijke Beloische legerscharen.

De Koning had bevel gegeven uwe stad niet stormenderhand in te nemen, ten einde de bewoners en de huizen te sparen. Reeds bespeurde hij de spits van uw belfort en den toren van Sint Baafs.

Hij wist dat in de stad Gent de Deutsche overheid beproefd had een aanslag te plegen op de eenheid van het Belgisch vaderland en het geweten der inwoners te verkrachten, en hij kende ook het fiere antwoord dat gij, trouw aan uw verleden, gegeven hadt op deze misdadige pogingen. Gij hadt tegenover de Deutsche intriges uw nationale leuze gesteld en zijt machtig gebleven, omdat gij eendrachtig waart.

Voorheen, als de vreemdeling de voorrechten uwer ambachten bedreigde of de hand wilde leggen op uwe gemeentevrijheden, liep uw heldhaftig volk naar het belfort en klepte de noodklok. Liever dan zich over te geven aan of te vluchten voor een machtig feodaal leger, stierven Filips van Artevelde en zijn makkers ter plaats. Ambachtslieden, wevers, brouwers, al uw stadgenooten kenden slechts het leven door het werk en de vrijheid en als zij van de «Dulle Griet» het paladium maakten van hun glorieus stad, gaven zij daardoor te kennen dat zij vast besloten waren niet te kapituleeren voor den vijand. Het ware u slecht kennen, voor een oogenblik te denken dat gij dit verleden niet trouw zoudt zijn gebleven.

Nu de herstellende vrede uwe vaderlandsche verwachtingen heeft bekroond, laat mij toe u, naast mijn persoonlijke vereering, de gelukwenschen en de hulde van Frankrijk aan te bieden.»

De heer Pirenne, rektor der hoogeschool, nam dan het woord:

«De zegepraal van het recht heeft de wereld en België hersteld en aan de Gentsche hoogeschool haar vorigen vorm teruggeschonken. De vijand, bijgestaan door een zeer klein aantal verraders, had de hoop gekoesterd, er een werktuig van te maken, bestemd om de nationale eenheid van België te vernietigen.»

Daarom achtte hr. Pirenne zich gelukkig,

naast den Koning en den roemrijken aanvoerder der geallieerde legers te kunnen begroeten den voorzitter der Groote Republiek, van het land, dat eene onsterfelijke bladzijde toegevoegd heeft aan de wonderbare geschiedenis van het Fransche volk. Hij begroet insgelijks president Poincaré als jurist, redenaar en schrijver en kondigt hem aan, dat de Gentsche hoogeschool hem den titel verleend heeft van dokter in de Rechten honoris causa.

En weer antwoordt de president:

«Ik ben hoogst gevoelig voor de eer, die de Gentsche hoogeschool mi' aandoet. Ik weet, dat zij gedurende de bezetting een der grootste brandpunten geweest is tegen de Germaansche indringing. Ik weet ook, welk overwegend deel gij genomen hebt, heer Rektor, aan de inrichting van die vaderlandsche verdediging. De vermaarde geschiedschrijver van België heeft door zijne eigen daden een glorieus bladzijde toegevoegd aan de annalen van zijn land.»

De bekende kunstenaar Armand Heins heeft voor deze gelegenheid een blad van het Gulden Boek prachtig beschilderd en geteekend.

Poincaré, Foch, de Koning en de Kroonprins teekenen het nu.

De hooge gasten ontvangen ook een fijn doosje, met het wapen van de stad, en dat de metalen munt inhoudt, tijdens de bezetting door het gemeentebestuur in omloop gebracht.

Ten slotte onderhoudt president Poincaré zich met de verminkten en veroordeelden en wenscht hen geluk om hun vaderlandsliefde.

Bij het vertrek uit Gent wordt gedeeltelijk een andere weg gevolgd en ook hier staan tienduizenden toeschouwers met vaandels en veel schoolkinderen geschaard.

Aan het Belfort en het Gravenkasteel schallen Thebaansche trompetten.

Gejuich en gewuif, het strooien van bloemen; weer huldigt Gent aldus voorzitter Poincaré en maarschalk Foch.

De autos versnellen hun vaart. We stormen naar Brussel terug. Weer staan de dichte groepen van heden morgen op hun post en nogmaals juichen ze den Koning, Poincaré en Foch toe.

Tegen den middag zijn we in de hoofdstad terug.

Kort na een uur vertrekken we opnieuw, ditmaal van de Fransche ambassade, waar de president de lunch heeft gebruikt. Eene dichte menigte juicht hem en den Koning toe, als de autos het gebouw verlaten. Nu zal Mechelen worden bezocht.

In zeer snelle vaart rijden we er heen. Te Vilvoorden, te Eppeghem, te Sempst, overal staat een hartelijke menigte. Boven de vlakte rijst St Romboutstoren.

Weldra bereiken we de Dijlestad.

Aan alle gevels hangen vlaggen en langs de straten van buiten de Brusselsche Poort tot aan de Kathedraal staat eene groote menigte volk.

De ontvangst zal geschieden in de groote kerk van St Rombouts, en niet in het Aartsbisshof-





Herinneringsmedaille, door de Duitschers in 1914 geslagen, toen zij hoopten Parijs te zullen innemen.

pelijk Paleis, gelijk zulks het geval was met president Wilson.

Het schijnt dat dit gebeurt op verlangen van den heer Poincaré zelf.

Vanaf 10 uur werd aan de schoolkinderen verlof gegeven om zich intijds gereed te maken om zich op den doortocht te schikken.

Om een uur begint het volk reeds op de voetpaden der straten, langswaar president Poincaré zal voorbijrijden, een plaatsje te zoeken.

Rond de kerk, vooral aan het voorportaal, is de toeloop bijzonder groot, doch de ordedienst is door de gendarmen en de politie zeer goed ingericht.

Op de treden staat een bevallige groep maagdekens, die de vlaggen van al de geallieerde landen dragen, wat een prachtigen aanblik levert.

In de kerk is reeds een groote menigte uitgenoodigden aanwezig, o. a. de heer burgemeester Dessain, de volksvertegenwoordigers Lamborelle en Ortégat, de senators graaf d'Ursel, Empain en andere overheden.

Om 2 uur reeds begon de groote klok te luiden, en toen Jef Denijn op den beiaard het volks-

lied speelde, was dit een teeken dat de stoet in het zicht was.

De kolonne rijdt door de Brusselsche Poort, de Gildestraat, over de IJzeren Leen, en houdt voor de kerk stil.

In het portaal staat de kardinaal, die de voorname bezoekers begroet en binnen leidt.

De kathedraal is niet getooid. Is er ook eene indrukwekkender versiering dan haar machtige gewelven en zuilen, hare heerlijke ramen, al dragen ze nog de sporen der vernielzucht der Duitschers?

Het orgel speelt het Fransch en Belgisch volkslied en door de kerk dreunt gejuich als Mgr Mercier zijne voorname gasten naar het hoogkoor leidt. Salvator luidt. De kanunniken staan in hun gestoelte. De tempel is stampvol. De kardinaal neemt het woord.

« Wanneer wij terugdenken aan al onze tegenslagen en suksessen, wanneer wij ons lijden en onze verwachtingen opnieuw beleven, wanneer wij in den warboel van herinneringen en indrukken een zekere volgorde en eenheid willen brengen, dan voelen wij telkens het hart van Frankrijk kloppen.

Wij buigen met eerbied het hoofd voor uw gewesten, die de oorlog in een puinhoop herschiep, voor uw vijftienhonderd duizend soldaten, welke met hun leven de triomf onzer gemeenschappelijke zaak afkochten, voor de geniale helderziendheid en de onwrikbare wilskracht van het militair opperbevel, voor de heldhaftigheid en de taaieheid van het Fransche volk.

Wij bewonderen Frankrijk. Wij danken het omdat het de christelijke beschaving op de eereplaats zette. In één woord, wij beminnen het.

Frankrijk, met het aureool zijner wonden, heeft stand gehouden en houdt het nog ».

Dan antwoordt de president :

« Het is me zeer aangenaam u te kunnen groeten in de mooie Mechelsche kathedraal, te midden van een moedige bevolking, waarvan U de beschermers en woordvoerder waart.

Evenals de bisschoppen ten tijde der barbaren, hebt u in onsterfelijke volzinnen de gedachte van het onderdrukte België in woorden gebracht. Gij hebt namens de gerechtigheid zelf gesproken, en uw stem heeft over heel de beschaaftde wereld geklonken.

Toen de vijand de Leuvensche bibliotheek in brand stak, toen hij onschuldige steden beschoot, toen hij de bevolking wegvoerde en vrouwen mishandelde, heeft uw kalme, doch krachtdadige stem overal het recht en de waarheid verkondigd.

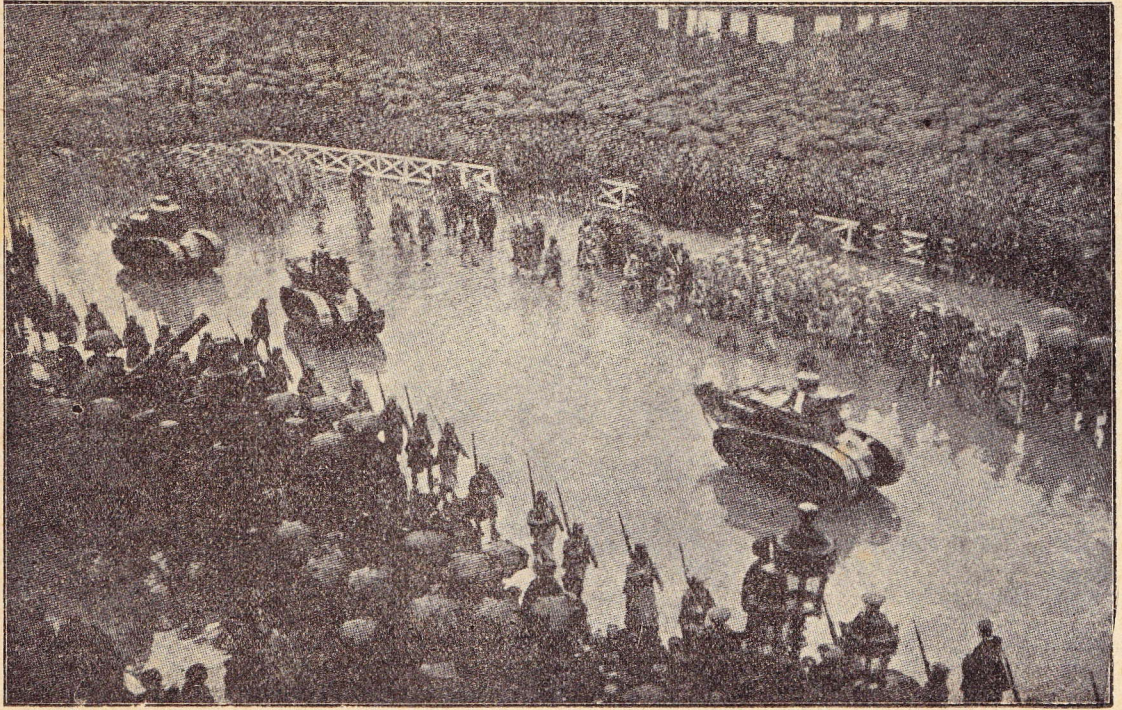
Aan de jaren van onzeggelijk oorlogsglijden hebt u zelf meer licht en meer majesteit geschonken. »

Onder machtig gejuich der dichte menigte, speldt daarna de president kardinaal Mercier het Fransche oorlogskruis op de borst.

Vervolgens leidt de kerkvorst Poincaré, de Koning en Foch naar het hoogaltaar.

Het koor zingt het lied « Christus vincit », en de schaar herhaalt het.





De stormwagens, tijdens den optocht van 18 Oktober, voor het Stadhuis te Parijs.

De bezoekers gaan dan de kathedraal rond en de kardinaal leid hen terug tot aan de autos.

Vooruit weer. Nu komt Antwerpen aan de beurt, België's groote haven, handels- en kunststad.

O, het weer vandaag! Grauwe wolken ontlasten zich in nijldige buien. De weg naar Waelhem ligt daar glimmend in den Juni-namiddag, die er wel een in Maart lijkt. Bij het fort ontwaren wij een auto, die in de gracht getuimeld is. Wiens? Wij weten het niet. Geen van onze kolonne toch. Eene zwijgende waarschuwing, maar de chauffeurs hebben geen tijd om er op te letten en stormen door het dorp, waar weder schoolkinderen den regen trotseeren, met vlaggen zwaaien.

Vooruit, de Nethebrug over, dan de Vosberg op.

Waarloos! Een huldebetooging van de jeugd en hun ouders. Kontich!

De Mechelsche en Antwerpsche steenweg zijn onlijnd met een dichte schaar. Vooraan schoolkinderen met vlaggen ook. Wat geeft het of de vlagen neerslaan? Poincaré en Foch komen niet alle dagen door het dorp. En de Koning dan? Ook hem wil men zien. De beste gelegenheid daartoe is aan de kerk, waar, wegens de kromming van de baan, de kolonne vertragen moet.

Een donderende ovatie.

En weer zijn we buiten, langs villa's en landgoederen, waarvoor de bewoners wuiven, Edeghem, Oude God, naar Berchem op, nergens kan de regen de geestdrift blusschen.

Aan de Berchemsche Poort beginnen de vijf, zes dubbele hagen van toeschouwers, die zich

onafgebroken voortzetten tot aan het stadhuis op de Groote Markt.

Nog blijven de hemelsluizen wijd open staan als Poincaré en Foch hun intocht binnen Antwerpen houden.

Niemand gaat hier een schrede achteruit.

We volgen de Mechelsche steenweg, de leien, de Leysstraat, de Meir, de Schoenmarkt en de Groenplaats naar de Groote Markt.

Het is hier gelijk bij den militairen optocht te Brussel. Volk te voet, maar ook duizenden op banken, ladders, stoelen, karren. Jongens, mannen aan de lantaarnpalen, op de wachthuisjes en op de trams. Trossen toeschouwers op de balkons, in de ramen. En we moeten steeds 't zelfde zeggen: een donder van toejuichingen langs den ganschen doortocht.

Politie te paard haalt den stoet aan de Warande af en rijdt aan het hoofd.

Van vóór 2 ure, steeds in den plassenden regen, is de Groote Markt reeds met honderden menschen dicht bezet. Een piket was daar opgesteld en de kapel van het zesde linie speelde zijn opwekkendste marschen om den tijd te korten.

Het stadhuis had zijn mooiste tooi aangetrokken. Behalve de genoodigden, in de groote Hal, waren de schoolkinderen op het tweede verdiep opgesteld.

« Bajonet op het geweer! » klinkt het bevel. De hoornen schallen « ten velde ». Het geweer wordt gepresenteerd. Het volk juicht. De president is daar. De Marseillaise schalt. Maarschalk Foch is daar. De Koning stijgt uit en de toejuichingen verdubbelen. Carolus bimbamt met zijn



zware, bronzen stemme. Wat een geestdrift! Het is half vier.

De hooge gasten treden binnen. De heldere kinderstemmen heffen een Marseillaise aan: Leve de President! Leve Frankrijk! Leve de Koning! zoo klinkt het...

In de trouwzaal vereenigen zich de hooge overheden en de burgemeester stelt de militaire en burgerlijke overheden voor.

De burgemeester spreekt daarna de welkomstrede uit.

Aan den president en Foch worden dan elk een prachtig hulde-adres overhandigd, vervaardigd net de letter der Plantin-drukkerij.

Poincaré antwoordt nu:

« Mijnheer de Burgemeester, Mijne Heeren,

Ik dank u voor het prachtige diploma, dat u me aanbiedt, en dat gedrukt is op de wijd vermaarde persen van den uit Frankrijk afkomstigen drukker, die te Antwerpen leefde en er de Fransche en Nederlandsche taal met dezelfde sympathie schreef.

Wanneer ik heden slechts voor enkele stonden in uw groote en nijverige stede kan doorbrengen, dan kan ik mij niet weerhouden, aan de tragische dagen van 1914 terug te denken, toen het lot van Antwerpen op 't spel stond en het hijgende Frankrijk met beklemming den opmarsch van den invaller gadesloeg.

De hoop van 't land werd, toen Brussel viel, in uw vesting saamgetrokken.

Tot 9 Oktober heeft uw stad aan den wassenden vijandelijken vloed weerstand geboden. Daarna is uw lijden begonnen.

Toen ik verleden jaar bij den Duitschen terugtocht te Oostende kwam, heb ik met uw Koning de instellingen bezocht, die aangebracht waren met de bedoeling, er altoos te blijven. Hier hadden de Duitschers denzelfden droom gekoesterd, opdat Antwerpen, meer dan ooit, een geladen pistool moest worden, op de borst van Groot-Britannië gericht. Al deze beleedigende en gewelddadige pogingen hebt Ge met ijskoude beslistheid en helderziende standvastigheid bejegend.

Thans hebt Ge reeds de handen aan 't werk geslagen, om uw haven tot nieuwen blei te brengen. Gij moogt er van verzekerd zijn, dat de vriendschap vanwege Frankrijk U hierbij te hulp zal komen. Al wat we kunnen doen in de kwesties, betreffende de scheepvaart op de Schelde, de ontwikkeling van uw handel, de instelling van geregelde betrekkingen met den Rijn, en inzonderheid met Straatsburg, zullen we doen, met het voornemen, onze schuld van erkentelijkheid tegenover België te kwijten.

De regeering der Fransche republiek is er van overtuigd, dat de belangen der Antwerpsche haven en deze der Fransche havens, gemakkelijk tot overeenstemming kunnen gebracht worden.

Morgen zullen we in het vredige leven genoeg bedrijvigheid ontplooiën en zullen we door onzen arbeid genoeg rijkdom verwerven, opdat de naaste toekomst U een rechtvaardige en algeheele vergelding voor de geleden onheilen zou aanbrengeu. »

De toejuichingen verdubbelen, en plechtig treedt Antwerpen's maagd van uit den hoogen Vlaamschen Schoorsteen, naar voren, met haar pagen, en biedt de Antwerpsche witte en roode rozen, symbool der stad, president Poincaré aan, die ze aanvaardt, met een geestig woord voor de stad, haar kleuren en de lieve schenkster.

Namens de provincie wordt nu eveneens een adres overhandigd, waarna de President, de Koning, Maarschalk Foch, de Kroonprins in zijn kakhi-uniform van het 12<sup>e</sup>, en verder de hooge overheden, het gulden boek teekenen.

Buiten valt maar altijd de regen; maar de menigte wijkt geen voet. Al dat water kan de geestdrift niet blusschen.

President Poincaré verschijnt in het balkon en daar stijgt een gejubel op, vol hartelijkheid. De militaire kapel speelt de Marseillaise; de wapens worden gepresenteerd; de vlag groet. De Koning verschijnt en 't publiek is niet meer te houden; het verbreekt de versperringen en stormt op het stadhuis af, om zich vlak achter het piket soldaten dadeli'k ordevol op te stellen.

't Voelde zich alleen te ver; 't wilde nader bij hen zijn, die hier den geliefden bondgenoot vertegenwoordigen; 't wilde ook, en misschien wel vooral, nader zijn bij zijn Koning, hoe nederig deze zich ook op het achterplan tracht te houden.

Hoeden zwaaien; zakdoeken wuiven; men juicht en jubelt op het plein en van uit alle vensters. En de regen valt maar voort....

Weer wordt ingestapt. De auto's rijden naar de Vlotbrug, waar de « Pieter De Coninck » gemeerd ligt.

De boot steekt van wal. Een Fransche en verscheidene Belgische, geheel bevlagde marinevaartuigen, vergezellen ons. En dan kruisen daar sleepbooten met belangstellenden, wier « Hiep, hiep, hoera! » over den stroom helmt.

Een vaartuig draagt in groote letters op den zijwand: « Leve de Koning! Vive le Roi! »

De regen houdt weer voor een poosje op. Grauwe wolken jagen boven den vloed, stapelen zich op, vallen weer in vlokken uiteen, en toch ook nu is de Schelde schoon.

We stoomen tot aan de petroleum-tanks.

Van de kaden blijft de stem van het volk klinken. De steven wordt gewend, en thans stoomen we terug, weer de stad, het Steen, den ranken en toch zoo forschen toren en het Loodshuis voorbij, tot aan de Royerssluis.

De hooge bezoekers gaan beneden lunchen.

Van den wal juichen onvermoeid daar opgestelde padvindders.

Als we eindelijk 't Siberia-dok invaren, komen de Koning, Poincaré, Foch, ministers Delacroix, de Broqueville, Franck, burgemeester De Vos weer boven.

Zij begeven zich naar de brug. Hun verschijning verrast de duizenden menschen op den wal, en 't zijn vooral nu Antwerpen's kranige dokwerkers en schipperslieden, die een ovatie brengen.

Op N<sup>r</sup> 74 staan de Fransche Alpenjagers, naast



Belgische troepen en jongens onzer vlootafdeeling, opgesteld. Vroolijk schettert hun muziek. Het geweer wordt gepresenteerd. De « Pieter De Coninck », onze beste postboot, stoomt nog een eind door . . . . Van honderden masten wappert de vlag, en in spijt van den regen, die weer neerslaat, is het een grootsche aanblik.

De Koning en de Heer Pierrart spreken met Poincaré en Foch over de haveninstellingen.

De boot zwaait . . . . en keert naar N<sup>r</sup> 74 terug.

De tocht op de Schelde heeft anderhalf uur geduurd. Nu gaat men aan wal. Poincaré en de Koning schouwen de troepen . . . .

De menschen zijn op stapels vaten, langs palen, op de kranen geklommen.

« Leve Poincaré ! Leve Foch ! Leve de Koning ! » klinkt het onder de loods-afdaken.

Het uur van 't afscheid is geslagen.

De terugtocht wordt aanvaard en opnieuw, tusschen hagen belangstellenden, van het ver gelegen dok, langs de kaden, tot aan Berchem.

Antwerpen ook heeft Frankrijk op treffende, indrukwekkende wijze getoond, dat het Vlaamsche volk eerbied en vriendschap heeft voor zijn nabuur.

Om 7.40 uur zijn we te Brussel terug . . . .

Mevrouw Poincaré, die den President niet vergezelde naar Gent, bracht Woensdagmorgen een bezoek, met onze Koningin, aan het werk « Hulp en Onderricht aan de Oorlogsinvaliden » te Woluwe.

De hooge bezoeksters werden ontvangen door Gravin Jean de Mérode, voorzitter van het werk.

Een blinde en een verminkte boden bloemen aan de twee hooge dames, waarop een bezoek volgde aan de werkplaatsen der vermalen.

Vóór hun terugkomst naar Brussel teekenden zij het Gulden Boek. Mevrouw Poincaré teekende: « Henriëtte Poincaré », de Koningin: « Elisabeth ».

Alvorens zich te verwijderen, sprak de gemalin van den President van de Fransche Republiek haar gelukwenschen uit aan de voorzitter van het puike oorlogswerk, en overhandigde haar duizend frank voor hare beschermelingen.

Een ontbijt had te 12 uur plaats op het Fransche gezantschap.

De aankomst van President Poincaré en Mevr. Poincaré werd begroet door een dreunende « Marseillaise », uitgevoerd door de muziek der Garde Républicaine, en die van ons Vorstenpaar dóór het Belgisch Volkslied.

De vierde dag.

Donderdagmorgen . . . . Vandaag is het te Luik te doen. We hebben toch al één geluk: het weer schijnt goed te willen worden. Er is blauw tusschen het grijs.

En de Brabantsche boeren, die al van drie uur hun groenten naar Brussel brengen — ik begin ze nu stilaan te kennen — zijn veel optimistischer dan gisteren in hun voorspellingen. Toch zijn het ook profeten, die brood eten.

« 't Zou kunnen overblijven . . . . maar er zou een vlag kunnen vallen ook. »

Nu, slechter dan gisteren kan het niet zijn.

Om 8 uur zullen de Heer en Mevrouw Poincaré en Maarschalk Foch vertrekken. De Koning, de Koningin en Prins Leopold vergezellen hen. Van Luik reizen de hooge gasten dan naar Parijs. Te Charleroi is er een uur oponthoud.

Het is dus wel de laatste dag.

Al vroeg zetten soldaten de Montoyerstraat af. Op het perron van het Luxemburgstation staat een afdeeling van het 19<sup>e</sup> linieregiment, met vaandel en muziek. Vlaggen en bloemen geven het ouderwetsch, vrij leelijk gebouw, nu toch een feestelijk uitzicht. Op het eerste spoor staat de koninklijke galatrein. Fransche en Belgische vlaggen tooien de lokomotief.

Het is even vóór achtén. Hoorns schallen. De Staatshoofden zijn daar. De soldaten presenteerden het geweer en de kapel speelt de Marseillaise.

Op het perron zijn de gouverneur van Brabant, de Heer Beco en de Burgemeesters van Brussel en Elsene, de Heeren Max en Cocq. Poincaré neemt hartelijk van de overheden afscheid, dan schouwen zij met den Koning de troepen. Meisjes bieden de Koningin en Mevrouw Poincaré bloemen aan.

Men stapt in . . . het vertreksein klinkt en de trein stoomt langzaam weg.

Van het perron en uit de naburige straten dreunt nog in luid gejuich de afscheidsgroet van Brussel na . . . .

We rijden door de tunnels, langs Schaarbeek dan en stoomen weldra in volle vaart door Brabant, dat daar zoo teer-schoon ligt in den zachten Julimorgen.

We vliegen door het station van Leuven, daarna door Thienen. Even valt de blik op namen, ons goed bekend uit Leuvens martelaarsboek en uit België's eersten strijd.

En temeer denken wij aan die sombere dagen, nu we ons naar de veste begeven, waar de eerste vreeselijke oorlogsbotsing plaats greep.

Eensklaps de vlaggen, en dichte menschenmassa's aan de overwegen en langs de hagen. Fexhe le Haut Clocher, Bierset-Awans. We naderen Luik. De mijnheuveld van koolgruis verschijnen, als tekenend het land der nijverheid, en grauw hangt de hemel er over. Maar telkens doet de zon haar best om door te breken.

Die kijkers zijn de thuiswachters. Duizenden zijn al van zeer vroeg op weg naar de stad, om den intocht bij te wonen.

Ans. De trein stopt, om voor de steil dalende helling de remmen in orde te brengen. Tegenover ons staat een trein voor Brussel. De rijtuigen zijn bijna ledig. Vandaag gaat men toch niet uit Luikerland weg, hé ! En men kan waarlijk ook de menschen tellen, die hier nieuwsgierig over de schutting kijken. Gansch Ans is immers naar beneden, naar de stad . . . .

Na drie minuten oponthoud zetten we den tocht voort.

Om 10 uur precies rijdt de trein langzaam het Luiksch station van Guillemins binnen. Hoorns schallen. Op het perron staat een afdeeling van het 12<sup>e</sup> linie, met vaandel en muziek, onder bevel van niemand minder dan luitenant-generaal



Jacques, den held van Luik en van Diksmuide. Burgemeester Kleyer, de provincie-gouverneur Grégoire, de krijgsgouverneur Bal, andere overheden en Fransche opperofficieren verwelkomen de hooge gasten.

Eerst schouwen de Koning en Poincaré de troepen. Dan begeeft het hooge gezelschap zich door de smaakvol versierde gang naar buiten. De President geleidt de Koningin, de Koning Mevrouw Poincaré, prins Leopold prinses Marie-José, dan volgt maarschalk Foch met Prins Karel, minister Pichon en eindelijk het gevolg.

Ze verschijnen op den drempel en eensklaps breekt een donderende ovatie los. Het geschut buldert. De Marseillaise klinkt . . .

De zon verlicht een grootsch schouwspel. Zij overwint.

Dagen lang heeft men te Luik aan de versiering der stad gewerkt. Het gemeentebestuur gaf het voorbeeld en dit werd gaarne door de bevolking gevolgd. Jammer, dat de regen Dinsdag 'en Woensdag den arbeid zoo storen kwam. Maar hedenmorgen, zeer vroeg, heeft men weer veel hersteld, toen men met een zucht van verlichting bemerkte, dat de hemelsluizen toch gesloten waren. En de aanblik is overweldigend.

Overal eerebogen, palen met slingers van groen en korven vol bloemen. Groote en kleine vlaggen klapperen lustig in de bries. De straten zijn met zand bestrooid.

Het gezelschap stijgt in de auto's en een ware zegetocht begint . . .

De stoet volgt de « rue des Guillemins ». Troepen van Hasselt, Tongeren en Beverloo zijn naar Luik gezonden om met de 2000 man van de stede zelf op den doortocht de haag te vormen.

Welk een menigte overal. Maar de geestdrift stijgt ten top in de prachtige Boulevard d'Avroy. Hier staan de schoolkinderen voor tienduizenden volwassenen. De kleinen zwaaien met vlaggen, strooien bloemen. Zóó rijk zijn ze van vlaggen voorzien, dat ze er zes, zeven in de auto's der pers wierpen : Belgische, Fransche, Amerikaansche, Britsche, van alle geallieerde landen. Zoo dat de stoet zelf nu een kleurig uitzicht krijgt . . .

Menschen in de ramen, op de balkons, op de daken, in de boomen, overal waar de blik reikt, ontwaart men trossen en groepen roepende, juichende toeschouwers. Soms verdwijnen de gevels schier onder al de wemelende zakdoeken . . . Van terzijde, uit de hoogte, regent het bloemen. 't Is een aangenamer bui, als die, welke ons gisteren telkens bestookte.

Veel huizen en gebouwen zijn verlicht. En die geestdrift laait door gansch Luik, in de rue du Pent d'Avroy, de la Cathédrale, de l'Université, de Place de la République Française, Place du Maréchal Foch . . . tot op de Place Saint-Lambert, waar de groote gebeurtenis van het verleenen der onderscheiding aan de stad zal plaats grijpen.

Maar de kinderen winnen het van allen . . . Dat schouwspel is niet te beschrijven. Nooit heb ik zoo iets bijgewoond.

Fransche collega's verzekeren, dat Poincaré of

Foch nimmer zoo'n hulde te Parijs of ergens in Frankrijk hebben genoten.

Op de Place Saint-Lambert, het forum van Luik, is een groote tribune opgericht. Aan de binnenzijde is het hout geborgen achter prachtige gobelins van oude meesters . . .

De Burgemeester van Luik, de heer Kleyer, neemt het woord en spreekt de welkomstrede uit.

De president antwoordt dan en zijn heldere stem, een als van zilveren klank, helmt over het uitgestrekt plein, waar duizenden en duizenden opeengepakt staan of voor de ramen, op de balkons en daken zitten.

« Op 7 Oogst 1914 meldde ik telegrafisch aan België's Koning, dat ik de heldhaftige stad Luik met het Eerelegioen had versierd. Aan de verlokende woorden van den Duitschen indringer antwoordde de dapperste onder de dapperen, generaal Leman, dat Luik zich niet zou ont-eeren. »

President Poincaré verhaalt de heldhaftige verdediging van den Luiker vestinggordel :

« Leman, om het veldleger in de mogelijkheid te plaatsen het grondgebied verder te verdedigen, sluit zich in het fort Loncin in, van waar hij de verdediging der versterkte plaats verder verzekerde.

Ook Verdun werd door mij met het Eerelegioen versierd. Gij, Luik, zegdet aan den overweldiger : « Niet verder ! Ik wil het ! Wacht tot België en Frankrijk gereed zijn ! » Verdun riep hem toe : « Gij komt niet door ! »

Op twee jaar afstand hebben de twee zustersteden, die het Maaswater onder hun bruggen zien vloeien, de stralen zien weerkaatsen van een gemeenzamen roem. Beide hebben zich van België en Frankrijk waardig getoond. Zij zullen beide in hun schilden hetzelfde eereteeken voeren, ten bewijze van hun heldhaftigheid en hun opofferingen. »

Vervolgens speldt de Voorzitter der Fransche Republiek het Kruis van 't Eerelegioen op een kussen, dat het wapen van Luik vertoont.

Een Schepene der stad verheft het kussen met het Kruis en vertoont het aan de menigte.

Indrukwekkend is het schouwspel, dat hierop volgt. De juichkreten klinken over het plein. Ze komen van beneden, ze komen van boven, ze klinken uit de ramen, van de daken. Ze loopen voort langs de aanpalende straten . . . Dan klinkt de Marseillaise, door de menigte gezongen . . . Poincaré en Foch zijn diep ontroerd. De Maarschalk pinkt een traan weg.

En de reusachtige menigte zingt en blijft maar zingen . . . en juichen . . . « Leve de Koning ! Leve de Koningin ! Leve Poincaré ! Leve Foch ! »

En een stem zet in, en tienduizenden herhalen het, denkend aan hem, die op zijn krankbed ligt uitgestrekt, maar welken men toch zoo gaarne hier had gezien : « Leve Leman ! »

Eindelijk dalen de hooge gasten van de tribune. Te voet begeven ze zich, toegejuicht weer door de volksmassa, naar het stadhuis.

President Poincaré antwoordt, met de volgende



rede, op de welkomstgroeten van den Burgemeester der Maasstede:

Heer Burgemeester,

« Ik dank u, voor uwe welkomstgroeten. Het is bijna vijf jaren geleden, dat ik aan de stad Luik de bedankingen van Frankrijk heb overgemaakt.

Vóór den oorlog had ik het geluk in uw mid-den te kunnen optreden.

Reeds dan gevoelde ik innig, hoe groot de sympathie van Luik voor Frankrijk was, en werd er toe gebracht, de herdenking van den Luik-schen opstand tegen Karel den Stoute op te roepen, en toen reeds voelde ik dat Luik en Lo-tharingen altijd bereid zouden wezen om te samen tegen de overrompeling te strijden.

Spijtig is het, dat zooveel beminde figuren mij heden ontbreken, Generaal Dechesne, aan wien ik op 9 November het Eerelegioen overhandigde bij Brugge, en de dichter Verhaeren. Ook hij is gestorven; hij, de zanger van hen, die rond Luik zijn gevallen; hij, die over uwe stad onsterfelijke strofen geschreven heeft. »

Vervolgens wordt door Poincaré aan den Bond van Fransche oud-strijders, te Luik gevestigd, een vaandel geschonken.

De Heer Poincaré overhandigde het vaandel aan de gewezen krijgslieden, en sprak te dier gelegenheid de volgende rede uit:

« Mijne heeren, De gewezen Fransche krijgslieden die de uitgenoodigden zijn der heldhaftige Luiksche stad, hebben het vaandel, dat voor hen het zinnebeeld was van 's lands hoop, niet in handen willen laten van den vijand. Zij hebben het in dezen grond gedolven, die onze Belgische vrienden met hun bloed gedrenkt hebben gedurende de zware veldslagen van 1914. Ongelukkig hebben de latere oorlogsjaren ons niet het geluk toegezegd, dien zaligen schat terug te vinden. Ik wil u tenminste bedanken voor uw getrouwheid. Ik breng u dit jonge vaandel, dat voor u, zooals het oude, het heilige zinnebeeld is van Frankrijk. Ik vertrouw het aan uw waakzaamheid. »

Vertegenwoordigers van allerlei Fransche regimenten woonden deze plechtigheid bij.

Daarna sprak de Heer Gilbert, namens de « Amitiés Françaises » Maarschalk Foch toe en bood hem een prachtig bewerkten eeredegen aan.

Foch dankte, en drukte zijn ontroering uit voor het geschenk, dat hij tel meer op prijs stelde, daar het hem te Luik geschonken werd.

Meisjes, in Elzasser kleeding en andere in die der Luiksche mijnwerksters, brachten bloemen aan den President, die ze glimlachend aannam en de schenkers op beide wangen zoende.

't Is bij half een en nu krijgen we wat rust.

Er heerscht een buitengewoon gezellige drukte te Luik. 't Is een echte zomerdag geworden. Wat kleur en licht en vroolijkheid in de straten en in de herbergen en eethuizen, waar de bedien-den nu handen te kort hebben. Er zijn tienduizen-den bezoekers in de stad. Ze zijn gekomen uit het land van Herve, dat het eerst door den vijand geschonden werd, uit Haspengouw, van Vresde en Ourthe, uit Limburg ook, zoowel als uit Namen.

Gretig vertellen ze ons het nieuws.

Gisteren, om zes uur, zijn er gemeenteraadsleden van Parijs en Valenciennes te Luik aangekomen. 't Was een echt hondenweer. Nu, dat crvoeren wij op dat oogenblik ergens tusschen Antwerpen en Mechelen in onze auto, met het lek zeil ook. Maar toch stonden honderden menschen bij het station te wachten. En de heeren kwamen en ontmoetten burgemeester en schepenen. En Parijs en Valenciennes, die al meter van Luik waren, wilden nu hun zuster zijn.

Half twee. We zoeken door de wemelende menigte onze auto op. De stoet zet zich weer in beweging. De Koning en de President zullen de nieuwe hoogbrug inhuldigen. We rijden er langzaam over en we zien de Maas tusschen haar prachtige oevers.

De tocht wordt voortgezet, langzaam, zeer langzaam, want 't gaat nu tusschen twee hagen van toeschouwers, waaryan de meesten dezen avond zeker heesch zullen zijn van 't danig roepen.

\* \* \*

Ook buiten Brussel werden de overwinningsfeesten geestdriftig gevierd.

Over Antwerpen verscheen o.m. dit verslag: « Overal wappert de driekleur aan de gevels; er wapperen er, zóo mogelijk, nog meer dan bij de Blijde Intrede.

Op de Grootte Markt, op de Meir, aan de Banken, hangen festoenen van groen aan de feestpalen.

Te kwart vóór elf uur zong Mgr. Cleynhens een plechtig Te Deum in de hoofdkerk.

Deze plechtigheid werd bijgewoond door alle overheden, zoo burgerlijke, als militaire en geestelijke.

De plechtigheid werd besloten met de uitvoering van het Nationaal Lied. Vandaar begaven zich de overheden naar de Meir.

Daar waren de tribunen opgetimmerd. Op de tribunes daarnaast de genoodigden en vooral veel... ongenoodigden. Want daar men de Meir maar op 't allerlaatste oogenblik had afgesloten, werden de plaatsen stormenderhand ingenomen.

Wij hebben dan ook nooit zooveel geestdriftig volk bijeen gezien, op de straat, in de vensters, op de daken. Wij zagen zelfs een matroos rechtstaand op de schouw van een huis van vijf verdiepingen hoog!

De wapenschouwing begint.

Eerst het leger. Een Belgische muziekkapel, gevolgd door de Oorlogsinvalieden. Deze scharen zich rechtover de eere-tribuun. Dan volgen Amerikanen, kranig en plechtig; dan de vlugge, levendige Fransche Jagers; daarna de Schotten, stram en schilderachtig. Ten slotte weer « onze jongens » infanterie, ruiterij, artillerie.

De geestdrift is niet te beschrijven; de zakdoeken wuiven en bloemen regenen...

De wapenschouwing wordt gedaan door de generaals Drubbel, Mahieu, Cabra en Lartigue.

Daarna begon de optocht der schoolkinderen.

De politie te paard opent dezen optocht.

De stadstrommelaars en trompetters in de oude



kleedij en dan de Albert Grisar in groote kleedij. De flinke Harmonie treedt voor de tribuun met een forschen Vlaamschen Leeuw en de liederen der verbondenen.

Hier volgen de schoolkinderen, de jongens in 't zwart, met khaki-mutsen; de meisjes frisch in 't wit. En boven die hoofdjcs, blij in de zon, die stil is doorgebroken, de frissche, heldere tonen van de mooie schoolvaandels. Wat stappen zij flink; hoe stralen die oogjes!

Daar is «De Broederband» en dan weer kinderen der scholen. De Verlaten Kinderen, de Kinderen Martelaars...

Hier zijn «De Ware Vrienden». Zij heffen een dreunenden Brabanconne aan, en onder het oorverdoovend gejuich der opgetogen menigte gaat daar een vlag van 1830 voorbij...

«De Vrije Antwerpenaren» gaan aan het hoofd der katholieke scholen, die geen moeite hebben gespaard, opdat hun afvaardiging zou waardig zijn van die der stedelijke scholen.

Ontroerend is steeds die kinderoptocht. Niet minder mooi was de stoet der maatschappijen. De pompiers en kaaiagenten stapten voorop. Dan de natie's, met hun tientallen en nog eens tientallen van reuzenpaarden, die den grond doen dreunen onder 't gestamp hunner zware hoeven.

Dan volgen de postfanfaren, de Nationale federatie der Oud-Strijders, de gewezen krijgsgevangenen; de Boy-Scouts, bijzonder mooi en levendig toegejuicht; de Oud-leerlingenbonden, waaronder vooral «Onze Meisjes»; de «Verbroedering» der Tol- en Accijnsbedienden, talrijk in uniform vertegenwoordigd; met haar uitstekende harmonie aan het hoofd; en dat gaat maar voort, ruim anderhalf uur, zonder ophouden!

Wat een zee van menschen! Wat een overdaad van mooie, kleunge vlaggen in den flapperenden wind!

Niet zonder moeite geraken wij nog in de Beurs en vinden er een plaatsje. Is het Beeld dat het Vaderland verzinnebeeldt wat log en plomp, de lieve maagdekens er omheen, in hun witte gewaden, bestikt met 's lands wapen, die der steden en provinciën, de helle, frissche kleuren der banieren; dat alles maakt tot een weelde voor 't oog.

En overal kinderen, overal waar men ziet, krioelt die toekomst van 't vaderland!

Die zaal is te klein; veel te klein; maar mooi is ze toch ook...

De eeuwig-jongé Stan Lenaerts heft den maatstok op. Daar klinkt het onder de hooge koepel: «Juicht Belgen, juicht!»

Wel ja; ze juichen allen mee, in 't diepst hunner harten; allen die hier zijn; en zoovele duizenden die hier hadden willen zijn!

De beroemde Kinderkantate «De wereld in», van Peter Benoit, werd daarna gezongen, volmaakt zeker niet, maar beter dan men 't verwachten en hopen mocht van kinderen die defileerden en daar nu meer dan eens reeds in zenuwachtige spanning stonden te wachten...

De heer Burgemeester staat recht en spreekt volgende rede uit:

Lieve Kinderen!

«Eindelijk, na vijf jaren geduldig zwijgen, zijn wij weer vereenigd om den hoogdag van België's onafhankelijkheid in 't openbaar te vieren.

Thans is de zware nachtmerrie van ons afgewenteld; de hemel is weer klaar, het leven heeft weer zijn oude onsterfelijke bekoring. Ondanks den zwaren rouw, die duizenden getroffen heeft, en de herinnering aan het oerlogswee, die geen Belg verlaten zal, is er rust in ons gemoed gekomen. De vrede is weer in 't land!

Deze weldaad zijn wij verschuldigd aan onzen heldhaftigen Koning en aan onze dappere soldaten. Vestigt allen uwe gedachten op hen!

En is er een aangrijpender visioen dan ons Leger? Het zijn niet alleen de levenden, de veerkrachtige jongens, die, achter ons glorierijk vaandel op de maat der muziek, geestdriftig door onze straten stappen, en de invaliden, die wandelen in de milde zon, peinzend aan de hel, waaruit ze ontsnapten... Het zijn ook de dooden, de dierbare dooden, die hun mooi, jong leven geofferd hebben aan het Vaderland en sluimeren in de akkers van Haspengouw en in het slijk van den IJzer, in de moederaarde, die zij zoo hardnekkig verdedigd hebben. Het is de geheele massa van onze jonge mannen, die gestreden heeft met leeuwenmoed en onzen naam van dapper volk zoo hoog gehouden heeft, ten aanzien der bewonderende wereld.

Eere en dank zij hen!

Welk een ontzaggelijk kwaad de oorlog ook zij, toch heeft hij, bij terugslag, een heilzaam gevolg: hij leert ons het vaderland dubbel liefhebben en den onschatbaren zegen van den Vrede beter beseffen.

Overweegt het wel, Lieve Kinderen, en het bewustzijn zal sterker in u worden, dat er heilige plichten op U rusten. Vergeet het verleden niet, bewaart in uw geheugen het vreeselijk onrecht, dat de overweldiger ons aangedaan heeft, maar richt uw blikken vooral op de toekomst en poogt te begrijpen wat het Vaderland het recht heeft van U te eischen. Een nieuw, frisch leven moet thans ontbotten, waarvan gij de jeugdige hoop zijt. Ik wil u thans geen les geven: welspreken-der dan woorden is het onderricht dat gij putten kunt uit het schouwspel der gebeurtenissen. Het onrecht, waarvan gij tijdens de bezetting getuigen geweest zijt, moet U aansporen tot de liefde voor het Recut. Het moorddadig krijgsgeweld zal U prikkelen tot vreedzamen en vruchtbaren arbeid. De verwoesting van 's menschen edelste werken en van de liederlijkste scheppingen der natuur zal U nog meer eerbied inprenten voor het schoone: de eensgezinde strijd van Walen en Vlamingen, die schouder aan schouder gestaan hebben tegenover éénen vijand, moet U doen beseffen, dat bij een volk verschillende elementen elkaar moeten versterken en geen oneenigheid, na vijf jaren gemeenschappelijke strijd, onze nationale krachten mag verzwakken. De ontelbare smarten, die gij overal gezien hebt, zullen U ten slotte nader doen begrijpen, dat



wij moeten leven in liefde.

Lieve Kinderen, eert vader en moeder, luistert naar hun raadgevingen en naar de lessen van uw leeraars. Ziedaar uw eerste plicht. Richt u naar het voorbeeld uwer broeders, die geleden en gestreden hebben voor Vrijheid en Recht. Verafschuwt den twist; hebt elkander lief. Weest deze woorden indachtig, Beste Kinderen, dan zult gij goede vaderlanders worden, waardig den naam van Belg te dragen, die zulken mooien klank heeft en het hoogste blijk van trouw gegeven hebben aan onzen beminden Koning. »

Het orkest speelt den aanvang van den « Triomf van 't Licht. »

Bloemen worden gestrooid voor het Beeld van 't Vaderland; palmen worden neergelegd. Maagdekens dragen kartels met de roemrijke namen der dorpen uit de IJzerstreek en opschriften als: « Gij zult Uw Vaderland beminnen, en zijne taal, en zijnen roem... »

De vaandels van Frankrijk, Engeland, Amerika en Italië worden beurtelings gekroond door de maagd van Antwerpen, terwijl 't orkest de nationale liederen dier landen aanheft en de Belgische vlaggen groeten.

De plechtigheid eindigt met de zangen der provinciën, die der Waalsche gezongen in het Fransch of het Waalsch.

Wat een heerlijk oogenblik, als ten slotte de heele zaal met de Brabançonne instemde. En hoe welde er een traan in menig oog, bij de spontane manifestatie op 't einde, ter eere der oorlogsverminkten.

't Was bij drie uur, toen deze grootsche plechtigheid ten einde liep.

Ook te Mechelen werden de overwinningseesten luisterrijk gevierd.

Van 's morgens af was de gansche stad in vlaggentooi.

Te 11 uur was geen plaatsje meer te vinden in het ruime kerkship van St. Rombouts, waar een plechtig « Te Deum » gezongen werd door Kardinaal Mercier, aan hetwelk de burgerlijke en militaire overheden deelnamen. De eer werd bezeugen door een wielrijdersafdeeling van het 2<sup>o</sup> Lansiers.

's Namiddags had in den Plantentuin een vaderlandsch feest plaats, dat uitmuntend geslaagd mocht heeten, aan hetwelk deelnamen de schoolkinderen, padvindiers en volksmaatschappijen. Ook de gemeenteoverheden waren tegenwoordig op dit feest, dat eindigde met een grootscheepsche apotheose, de zegepraal der Geallieerden voorstellend.

's Avonds was de stad verlicht en een beiaardkoncert besloot de plechtigheden.

Zoo werd in het geheele land, in steden en dorpen, op geestdriftige wijze de overwinning gevierd. Het zou ons te ver leiden, van al die feesten een verslag in dit gedenkboek over te drukken.

Zeggen wij alleen, dat overal op grootsche en plechtige wijze het vaderland werd verheerlijkt, dat, na de jaren van lijden, in aller harten steviger dan ooit werd bevestigd.

## LV. BESLUIT.

Hiermede is onze taak geëindigd, al ware er ook met de gebeurtenissen der eerste na-oorlogse jaren een boekdeel te vullen.

Hoeveel stof heeft, onder meer, het vredesverdrag van Versailles opgejaagd. Het werd gedurig gewijzigd. Duitschland onttrok zich aan zijn verplichtingen, kreeg regeeringskrisissen, vroeg uitsstel, vermindering van lasten, zag zijn mark onrustbarend dalen, enz.

Konferentie na konferentie had plaats, te Parijs, te Londen, te Spa, te Boulogne, en elders en nu we dit boek sluiten, is pas die van Cannes afgegaan. En helder is de lucht nog niet. Er is sprake van een garantie-verdrag tusschen Frankrijk en Engeland, tusschen België en Engeland: men zal weer samen komen te Genua, en ook de Duitschers aan de besprekingen doen deelnemen. Rusland is eveneens uitgenoodigd.

Rusland — we wezen er reeds op — lijdt een verschrikkelijken hongersnood. De Sovjets toonden zich niet in staat het land te besturen. Ook de geschiedenis van 't bolsjewisme, na den Europeeschen oorlog, zou een omvangrijk werk uitmaken. De Sovjets hebben oorlog gevoerd met Polen en in Augustus 1920 scheen het of 't bolsjewistisch gevaar Midden-Europa zou naderen. Polen was gedeeltelijk overrompeld. Frankrijk zond hulp. Plots keerde de kans en moesten de bolsjewisten weer aftrekken.

De toestand der randstaten ginder is nog te onzeker, om er bepaalde mededeelingen over te doen. Zoo scheen Georgië een ordelijke, gevestigde staat, maar werd eensklaps door de bolsjewisten overrompeld. Begin 1922 heet het weer, dat de bolsjewisten daar verjaagd waren.

Overal rezen geschillen op!

Het was nog geen vrede op de wereld. Griekenland kwam in oorlog met Turkijë. Spanjaarden en Mooren strijden in Noord-Afrika. Overal is er roering.

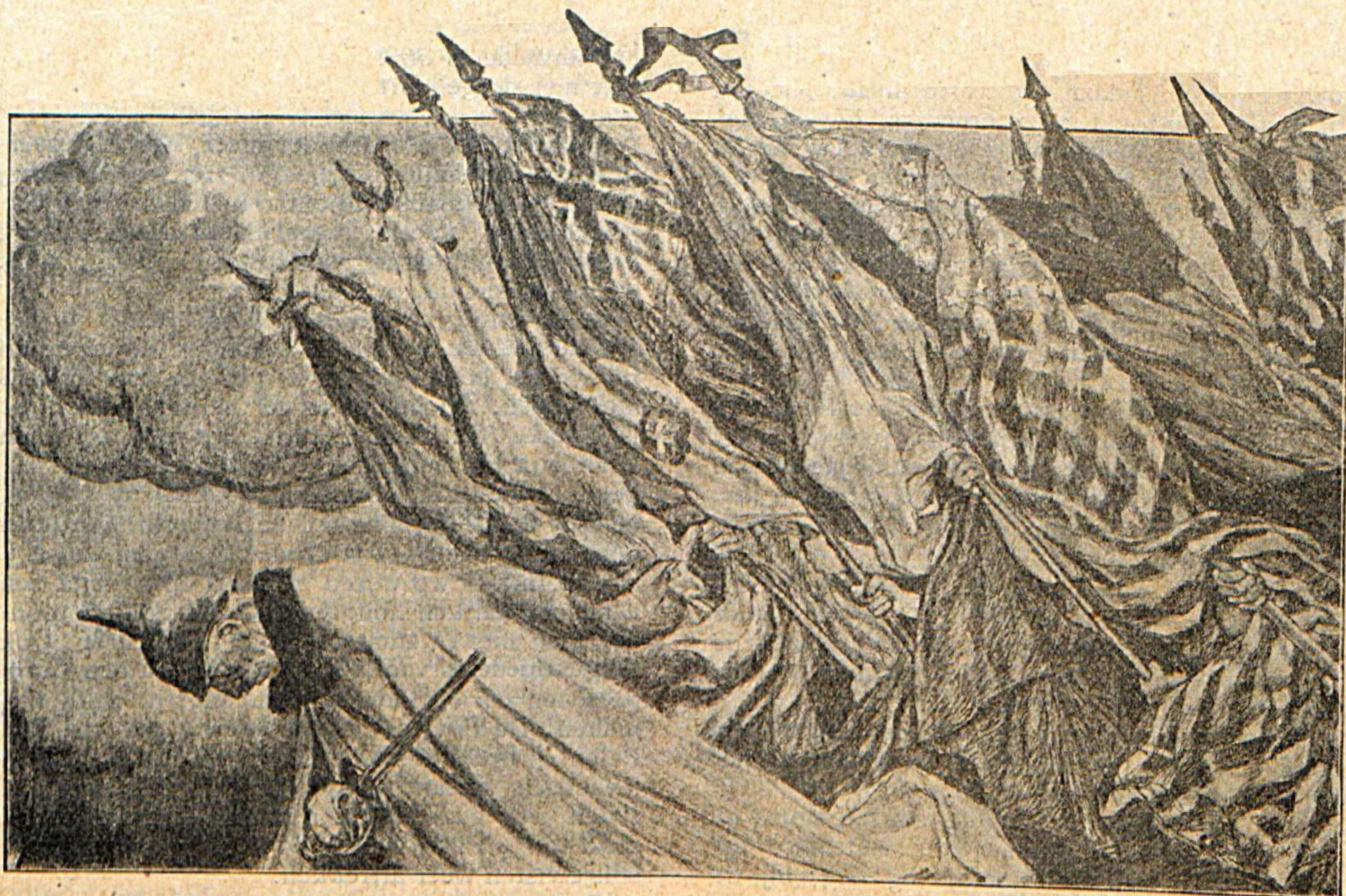
De Ieren — Sinn-feiners genoemd — voerden een wanhopigen strijd voor zelfbestuur. Zij hadden Ierland tot een republiek verklaard, bezaten een vrijwilligersleger, dat de Engelsche politie en militairen bestookte. De Engelschen antwoordden met het platbranden van dorpen en steden, het gevangennemen van leiders, het interneren en terechtstellen van Sinn-feiners.

Smuts verleende zijn bemiddeling tot vrede. Lloyd George sloot een verdrag met een Iersche afvaardiging. Beide parlementen bekrachtigden het. Ierland verkreeg in Januari 1922 zelfbestuur onder zekere voorwaarden en onder het oppergezag van koning George.

Nu stelt Schotland denzelfden eisch. In Egypte woedt een opstand. In Britsch-Indië is de toestand ook gespannen. Roering overal.

We hebben de Silezische verwikkelingen gehad. Een volksstemming bepaalde welk deel aan Polen komen zou en welk deel Duitsch moest blijven. De Polen waren niet tevreden over de uitspraak en van Poolsche zijde kwam gewapend verzet. De Statenbond, die te Genève zetelt, deed eindelijk uitspraak.





Teekening van Abel Faivre voor de Fransche overwinningsleening. (Uit « l'Illustration »).

Op den Balkan heerscht evenmin een zekere, vaste toestand.

In Oostenrijk en Hongarijë is de ellende vreeslijk....

We stippen slechts eenige na-oorlogsche toestanden aan.

En België?

Na den wapenstilstand heerschte een periode van bedrijvigheid. Plots trad een krisis in. (1921) Zij heerscht nog. Millioenen moeten aan werklozen uitgekeerd worden. Veel fabrieken zijn gesloten of werken slechts gedeeltelijk.

Allerlei beschermende maatregelen van naburige landen belemmeren zeer onzen uitvoer. Het financie-wezen verkeert in zorgelijken toestand. Minister Theunis werd benoemd als minister van geldwezen, om verbetering te zoeken. Hij moet nog steeds ons prioriteitsrecht met hand en tand verdedigen. Onder dat alles lijdt ook het herstel der verwoeste streken, al is er op dat gebied reeds veel verricht. Weer wassen welige oogsten op de Vlaamsche gronden, in 't Ieperleek en IJzerland.

We hebben ministerkrisissen gehad, welke bewezen, dat niet die eendracht in de natie heerscht, welke noodig is voor het herstel. Kapitaal en arbeid komen voortdurend in botsing.

De taalkwestie wekt veel verdeeldheid, al heeft Vlaanderen door de verkiezingen van 1919 en 1921 uitgedrukt, dat het een spoedige, rechtvaardige oplossing wil.

Dan bestaat er een militaire kwestie, welke vooral over korteren en langeren dienstdienst loopt.

De « heilige eendracht » van 1918 is verbroken. In December 1921 kreeg het land geen driedelige, doch slechts een tweeledige regeering, zoodat in de Kamer en den Senaat weer oppositie ontstond.

Met Frankrijk sloot België een verdedigend verbond. Een met Engeland schijnt nu zeker te zijn.

Met Luxemburg bestaat een economisch verbond. Men belooft voor 1922 de regeling der geschillen met Nederland.

Het statuut van den Staat is grondig veranderd, en van 1919-1921 werd de grondwet herzien, wat het zuiver algemeen stemrecht bekrachtigde. Voor de economische ontwikkeling van Kongo wordt ijverig gewerkt. Veel is er nog te doen op allerlei gebied.

Maar gansch Europa is ziek. Men zoekt naar middelen tot ernstig herstel van Europa's economischen toestand.

Dat alles zijn gevolgen van de ontzettende worsteling, welke we beschreven hebben.

Moge Europa tot rust komen — en in Europa — ons vaderland, dat geleden heeft, omdat het verdedigde wat een volk als zijn hoogste goed beschouwt: zijn vrijheid, zijn eer.